

פתרון בגרות בספרות

8282	← מספר שאלון
10/012019	← תאריך בחינה
12:00	← שעת בחינה
ערן לוי, הדס בן-ארזה ומיכל פייגליס.	← כותב/ת הפתרון

הצעת פתרון – בחינת הבגרות בספרות

שימו לב :

- התשובות כאן כתובות בנקודות בלבד. תשובות מלאות יכללו פסקאות פתיחה וסיכום, דוגמאות מהיצירות ועוד - כפי שנלמד בקורסים ..
- כידוע, בספרות (ובחיים) הדרך היא החשובה, לכן יתקבלו גם תשובות נוספות מעבר למה שכתוב כאן. הכול תלוי בנימוקים הספרותיים שתיתנו לטענות שהועלו.
- השאלות מנוסחות בלשון נקבה אך מכוונות לנבחנים ונבחנות כאחד.
- בשאלון זה שלושה פרקים: פרק ראשון: שירה, פרק שני: דרמה, פרק שלישי: ספרי קריאה. יש לענות על שלושת הפרקים. על שאלה בכל פרק.

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי בגרות מבחן אמ"ר

פתרון בגרות בספרות

פרק ראשון, שירה. שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20, בנושא "החברה הישראלית בין שבר לאיחוי".

יש לענות על שאלה אחת. 25 נקודות לשאלה.

2. תיקון הריחות/ ארז ביטון

השיר פותח בפנייה של המשורר: "מה אתם רוצים ממני?". מה לדעתך המשורר חושב שרוצים ממנו? הסבירי והדגימי את דבריך.

* השיר "תיקון הריחות" נכתב כביקורת על מדיניות כור ההיתוך בשנותיה הראשונות של המדינה.

* המשורר חושב שרוצים ממנו לוותר על תרבותו הספרדית ולאמץ את דפוסי התרבות השולטת, האשכנזית.

* המשורר פונה לטעם הערק ולריח הזעפרן, המייצגים את התרבות המזרחית והספרדית אליה משתייך המשורר. טעם הערק וריח הזעפרן רוצים מהמשורר שלא יברח מתרבותו האותנטית, אך המשורר פונה אליהם מתוך רצון להתנתק מהם.

* בשיר יש ייצוגים סטריאוטיפים של דמות המזרחי: טעם הערק, ריח הזעפרן וקפה מרקו בלוד המייצגים את העבר ורוצים ממנו להכיר בתרבותו האותנטית ויש גם ייצוגים סטריאוטיפים של דמות האשכנזי שרוצים מהמשורר לזנוח את תרבותו ולאמץ את תרבותם: גלידה מבדולח, אוטו שמשמיע קולות של ציפורים, תיבות נגינה, נשים בטעם תות שדה, כריכות של שייקספיר, חתול סיאמי וסלון ירוק.

* הרצונות מהמשורר מתוארים בשיר גם ע"י פסיחות ומעבר בין זמנים- כאשר העבר מייצג את התרבות המזרחית הנזנחת וההווה מייצג את התרבות האשכנזית המאומצת.

4. "סיפור על הסבתא"/ אריה סיון.

הסבירי את התרומה של שתי השורות האחרונות בשיר לבניית משמעותו. הדגימי את דבריך.

- הדובר בשיר מתאר את הגעת הסבתא, שמייצגת את דור המייסדים של המדינה, למקום יפה ומלא שלווה טבע. אך ריבוי המילים בעלות הקונוטציה המלחמתית גורמות לתחושת אי-נוחות. מסתבר שהציורים היפים של הציפורים במקום השלו הם ציוצי-מלחמה, כלומר קולות-מלחמה. יש ניסיון של דור המייסדים לראות את הכל בצורה יפה, כמו טבע פסטורלי. המחשבה על גן העדן שבארץ ישראל הביא אותם להתיישב פה. אולם למעשה, הטבע של המקום הוא המלחמה הקשה על שטח המחיה: דור המייסדים הגיע לכאן והכרחי היה שמלחמת העצמאות תפרוץ, היא המלחמה על שטח המחיה.

פתרון בגרות בספרות

- הנמען בשיר הוא נכד של סבתו השייכת לדור מקימי המדינה.
- **ניגודים:** בין העבר להווה (מה שהיה בעבר לעומת מה שיש עכשיו), ובעיקר - בין מלחמה לתמימות.
- **המלחמה:**
ניתן לראות את הקשר המלחמה באמצעות הביטויים: "סרק", "הלא מוגן", "המלחמה הנוראה מכל", "המלחמה על שטח המחיה".
- **התמימות:**
ניתן לראות את הרוגע והפסטורליות בביטויים: בהתייחסויות לטבע: מה שהיה "לפני הכביש והבתים", "חול בתולי", "שקמה", "ציפורים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן", "השחר הבוקע מחדש", ובנוסף, האזכור לסימפוניות.
גם הסבתא מתוארת בתמימות, שעולה בקנה אחד עם הפסטורליה הנעימה: "עלמה תמה", "חשבה לפי תומה" (חשבה בתמימות).
- **סיום השיר:** "ואת השאר אתה יודע בוודאי" – כל הסיפור הידוע ו"הגדולי", על המלחמות ועל הקמת המדינה, נשאר מחוץ לשיר. הנמען כבר מכיר אותו כי על זה כתוב במקומות אחרים. השיר לא רוצה לספר על מה שכבר ידוע, אלא הוא רוצה לספר על הפער שבין התמימות של המייסדים לבין המלחמה הנוראית שכאן. זהו הסיפור הפחות מוכר, שהשיר מבקש להדגיש. שתי השורות האחרונות בשיר מרמזות כבדרך אגב על המלחמות על ארץ ישראל. אולי לא ניתן להביע אותן במילים ולכן הן מוזכרות כבדרך אגב. ואולי הן ידועות עד לזרא, נלמדות בבתי הספר ואין צורך להכביר אודותיהן במילים.

פרק שני, דרמה.

יש לענות על שאלה אחת. 40 נקודות לשאלה.

7. מה מאפיין שתיים ממערכות היחסים במחזה המודרני שלמדת? הסבירי והדגימי את דבריך. הסבירי את התרומה של מערכות היחסים האלה לבניית השקפת העולם המשתמעת מן המחזה המודרני שלמדת.

פתרון בגרות בספרות

הדרמה המודרנית "בית בובות" נכתבה על ידי הנריק איבסן בסוף המאה התשע עשרה. הדרמה מגוללת את מערכת היחסים הלא שיוויונית בין טורוולד הלמר לבין אשתו נורה בחברה הפטריארכלית והויקטוריאנית במאה ה-19.

ראשית, אתמקד במערכת היחסים שבין נורה להלמר. הלמר אוסר על נורה לאכול עוגיות מקרון משום שלדבריו עליה לשמור על שיניה, אך ברור כי הוא מעוניין לשמור על גזרתה הנאה ולשלוט בה. הוא אף זה שמחזיק את הכסף, הארנק והיא מתחננת בפניו כדי לקבל כסף להוצאות הבית. אין לה מפתח לתיבת הדואר ואין לה אפשרות לפתוח חשבון בנק בחברה הפטריארכלית והויקטוריאנית שבה היא חיה, כמו לכל הנשים שאותן היא מייצגת. הלמר מכנה את נורה בכינויים מקטינים של חיות קטנות וחסרות אונים, למשל: עפרונית קטנה שלי, ציפור בזבזנית, סנאית קטנה שלי. הוא מתיחס אליה כאל בובה ומתלהב מיופיה. נורה מתפקדת כ"מלאך השומר" בבית, בהתאם לשיר המוכר שפורסם ודן בתפקידי האישה באותה התקופה. על האישה לשמש כמעין תכשיט ולדאוג לרווחת יושבי הבית. אין לה זכויות רבות, שיוויון ועצמאות. נורה מרצה את הלמר. בתחילת המחזה היא נראית כאישה קלת דעת ובזבזנית, שטחית שעסוקה בקניות שרכשה עבור חג המולד.

אך לאמיתו של דבר, נורה היא דמות מורכבת, בעלת כפל פנים. כדי להציל את חיי בעלה שהיה חולה אנושות והיה זקוק לנסיעה יקרה לאיטליה, לארץ חמה, היא לוותה 4,800 קרונות בניגוד לידיעתה והסכמת בעלה ולא סיפרה לו כדי להגן על כבודו ועל גאוותו הגברית. הרי לא הייתה מצויה בידיהם הפרוטה בעת ההיא, לפני שקיבל קידום בעבודתו. נורה זייפה את חתימת אביה הגוסס ועשתה הכל על מנת להציל את חיי בעלה. היא חסכה כסף מהוצאות הבית ועבדה ימים כלילות בעבודות תפירה והעתקת מסמכים כדי להחזיר את החוב לקרוגסטד, ממנו לוותה בניגוד למוסכמות החברה. יתר על כן, היא שיקרה לבעלה ולסובביה וסבלה סבל עז כדי להגן על ביתה. היא ציפתה שיתרחש נס ובעלה יקח אחריות, יתנהג באופן שקול ומכבד כלפיה, כאשר הסוד שלה יתגלה על ידי קרוגסטד שאיים עליה שיספר את סודה משום שרצה לשמור על עבודתו בבנק שניהל בעלה. אך לשווא. הלמר מתגלה כדמות שטוחה, שאינה משתנה לאורך הדרמה. הוא מכנה אותה צבועה, שקרנית, בוגדת ופושעת כשהוא פותח את מכתבו של קרוגסטד ומבין מה נורה עשתה. הוא מעוניין לשמור על מראית עין, על תדמיתו החיצונית ואוסר על נורה לחנך את הילדים. אחר כך, כשקרוגסטד מתחרט ושולח את שטר החוב עם החתימה המזויפת של נורה, הלמר אומר כי הוא ניצל. נורה שואלת אותה מה לגביה והוא עונה לה כי שניהם ניצלו. נורה מבינה כי אינה מכירה את בעלה. היא מדברת אתו לראשונה מזה כשמונה שנים, שיחה אינטימית ופתוחה בין בני הזוג, שיחה בגובה העיניים. היא מסבירה לו כי אביה והוא התנהגו אליה כאל בובה וכי אינה מאושרת ואינה אוהבת אותו, כי חיה כקבצנית בביתה שלה וכי היא מתייחסת לילדיה כאל בובות, כפי שהתייחסו אליה. בני הזוג אינם מדברים ביניהם, אינם קשובים האחד לשניה. ד"ר ראנק יודע מי זו גברת לינדה משום ששמע עליה רבות, בניגוד להלמר המופתע לראותה. עם ד"ר ראנק נורה חשה בנח לקלל לידו "לכל השדים והרוחות", לאכול מולו עוגיות מקרון ולשוחח עמו. אך מול בעלה אינה מעזה לדבר, לאכול ולהתנהג בחופשיות.

הצופים ונורה מבינים מחדש מהם הערכים הראויים שיש לחיות על פיהם, לאחר שנורה מגיעה לשלב ההכרה לפי חוקרת הספרות דורותיאה קרוק. הצופים מבינים כי הסדר אמנם לא שב על כנו, שהרי נורה מנתצת את כבלי הפטריארכיה, אך מתחוויר להם כי מערכת היחסים הלא מכבדת

פתרון בגרות בספרות

ולא שיוויזונית בין בני הזוג, שוללת מהאישה את חירותה הבסיסית, זכות לשיוויון ולמימוש עצמי. מערכת הערכים הנכונים כמו מקבלת אישור מחדש. נורה מבינה כי עליה לעזוב את בית הבורות שבו היא חיה ולבחון מי צודק, החברה הפטריארכלית שבה לבת אין זכות להציל את חיי אביה ולאשה את חיי בעלה, או היא, המערערת באותה נשימה גם על ערכי הדת והמוסר.

מערכת היחסים השניה שבה אתמקד היא בין שתי דמויות המשנה, כריסטינה לינדה, חברת ילדותה של נורה לבין קרוגסטד, מי שהלווה לנורה את הכסף עבור נסיעת בעלה, איים עליה וחזר בו. בעבר, בין קרוגסטד ללינדה היה רומן. אולם לינדה נאלצה לעזוב את מערכת היחסים הזו, לעזוב את קרוגסטד משום שלא היה לו כסף והיה עליה לטפל בשני אחיה הצעירים ובאמה המבוגרת והחולה. כבר משתמע ערכי החברה הפטריארכלית והויקטוריאנית הנוקשים, אשר יתכן כי אינם שונים כל כך מהחברה שבה אנו חיים. לאישה בודדה וחסרת אוניס אין חופש לעשות כרצונה, עליה לדאוג לעצמה מבחינה כלכלית ולדאוג לבני משפחתה. למרות אהבתה את נילס קרוגסטד, היא עזבה אותו ו"שברה את לבו". היא נשאה לגבר אחר שנפטר והתיר אותה אלמנה, ללא ילדים וללא כסף. לאחר מותו, לינדה מצאה עצמה אבודה וחסרת אוניס בשנית, אך הפעם אחיה גדלו ואמה נפטרה והיה עליה לדאוג לעצמה בלבד. לכן היא הגיעה לנורה, משום ששמעה כי בעלה קיבל קידום בעבודתו וקיוותה שתוכל לעבוד בבנק שאותו התמנה לנהל.

קרוגסטד, כמו לינדה, התחתן עם אישה שנפטרה והותירה אותו אלמן עם ילדים. קרוגסטד מבקש לדאוג לשמו הטוב לאחר שזה נקשר בשערוריות מפקקות של הלוואת כספים בריבית, בניגוד להרשאת החוק ומוסכמות החברה. הוא מעוניין לברוא לעצמו חיים אחרים למען המוניטין שלו ולמען ילדיו.

לינדה מבקשת לשוחח עם קרוגסטד ומציעה לו לאחד כוחות, לעלות על אותו הקרש בלב הים ולחבור האחד לשני. היא מספרת לו מדוע עזבה אותו ומבקשת ממנו שלא יסיר את איומו מנורה והלמר, משום שעליהם לגלות את האמת. היא אומרת שהם חיים חיי שקר ושהאמת חייבת להתגלות. קרוגסטד מאושר מהתפנית ודמותו משתנה מהקצה אל הקצה. הוא חוזר בו ממכתב האיום, שולח את שטר החוב למשפחת הלמר ומתגלה כגבר מוסרי, בעל מצפון ואחריות. בינו לבין הלמר קיימת אנלוגיה ניגודית. הרי הלמר מבקש להיות "המצפון והרצון" של נורה. לחשוב בשבילה מה נכון ומה לא נכון, להדריך אותה משום שלפי ראות עיניו היא ריקה ושטחית כבובה. הלמר אינו משתנה לאורך המחזה. הוא מתיר את נורה לחכות לשווא לנס, ללקיחת אחריות מצידו. אך קרוגסטד משתנה ומאיר את נוקשתו של הלמר שמייצג את החברה הפטריארכלית הנוקשה. מערכת היחסים בין קרוגסטד ללינדה מהווה את האפשרות להשתנות בחברה הנוקשה, את הסמן המוסרי שאליה יש לשאוף, את האפשרות לאהבה ולשיתוף פעולה, להידברות ולשיחה כנה מלב אל לב בין גבר לאישה.

8. במחזה המודרני דמויות מרכזיות נקלעות למצב שנראה חסר מוצא. תארי מצב כזה, שאליו נקלעת הדמות המרכזית במחזה המודרני שלמדת, וכתבי אם היא מצליחה להיחלץ ממנו. הדגימי והסבירי את דבריך.

הדרמה המודרנית "בית בובות" נכתבה על ידי הנריק איבסן בסוף המאה התשע עשרה. הדרמה מגוללת את מערכת היחסים הלא שיוויזונית בין טורוולד הלמר לבין אשתו נורה בחברה הפטריארכלית והויקטוריאנית במאה ה-19.

פתרון בגרות בספרות

המצב שאליו נקלעת נורה, גיבורת הדרמה הוא בהחלט חסר מוצא. כשלוש שנים לפני תחילת עלילת הדרמה, נורה נקלעה למצב שבו החברה כמו חייבה אותה לעבור על המוסכמות ולקחת הלוואה מקרוגסטד, לזייף את חתימת אביה, לעבוד בעבודות העתקת מסמכים, תפירה ואריגה ולשקר לבעלה ולסביבה. כל זאת משום שרופאיו של בעלה הגיעו אליה ואמרו לה כי מצבו הרפואי של בעלה בכי רע ועליהם לנסוע לאיטליה, לדרום משום שמדובר במדינה חמה שתטיב עם מצבו הבריאותי של בעלה. נורה הייתה בהריון מתקדם עם בנה הבכור איבר, אביה גסס ועמד למות ומצבו הרפואי של בעלה לא הותיר לה ברירה. באותה תקופה לבני המשפחה לא היה כסף על מנת לממן את הנסיעה והיא ידעה כי דעתו של בעלה אינו נחה והוא אינו מאשר לקחת הלוואות. החברה הפטריארכלית כמו אילצה את נורה לשקר, לקחת הלוואה ולזייף את חתימת אביה בניגוד לתכתיבי החברה הנוקשים באשר למעמד האישה והאפשרויות העומדות לפניה. כלומר, עוד לפני תחילת התרחשות עלילת הדרמה, נורה נקלעה למצב שנראה חסר מוצא. כדי להציל את חיי בעלה ולשמור על גאוותו הגברית, היא בחרה למרוד בערכי החברה שלא אפשרה לה אפילו לקחת הלוואה מהבנק, לפתוח חשבון בנק או להחזיק בבית ארנק ולהיות עצמאית.

על פניו נורה תפקדה כבובה, עטתה מסכה ולבשה תחפושת של האישה בחרה הויקטוריאנית והפטריארכלית. הייתה ה"מלאך השומר" בבית. בהתאם, נראה כי המעשה המביש שעשתה הוא לקיחת הלוואה, זיוף חתימת אביה והעמדת הפנים. אך למעשה, לאורך עלילת הדרמה, מתחורות האמת כי דמותה של נורה מורכבת ורבת פנים. המעשה המביש האמיתי הוא מערכת היחסים הלא מכבדת שבין הלמר לנורה, המושתת על יסודות הפטריארכיה.

קרוגסטאד, מי שהלווה לנורה את הכסף, מאיים עליה כי יספר לבעלה את הסוד שלה, אם לא תסייע לו לשמור על עבודתו בבנק שבו עבד ושבעלה התמנה להיות מנהל בו. הוא מעוניין לשמור על שמו הטוב למען בנו והוא מבין כי נורה רדופה מפחד איומיו. נורה מנסה לשכנע את בעלה שיתן עבודה לחברת נעוריה, כריסטינה לינדה, והוא מתרצה. לכן הלמר מתכוון לפטר את קרוגסטד. הוא גם קורא לו בשמו הפרטי וגאוותו של הלמר נפגעת מכך. נורה מבינה כי חייה יגיעו לסופם אם יתגלה סודה. היא מנסה להסיח את דעתו של בעלה מקריאת המכתב על ידי ריקוד חושני וסוער שהיא רוקדת מולו. נורה סובלת סבל עז. היא מקריבה את חייה כדי להציל את חיי בעלה, שומרת ממנו בסוד את המעשים שלה, חוסכת פרוטה לפרוטה ומשקרת לגבי מעשיה כדי להחזיר את מועד הלוואה בזמן. היא חושבת על המוות ומדברת עם האומנת שלה על כך שהיא עזבה את בתה ושואלת אותה מה יעלה בגורל שלושת ילדיה אם לה יקרה משהו או שתעזוב את בתה.

במערכה השלישית, לאחר ריקוד הטרנטלה בנשף אצל השטרנבורגים, נורה נגררת על ידי בעלה לביתם. הוא קורא את מכתב האיום של קרוגסטד, אשר נורה לא יכלה להוציא מתיבת הדואר שלה משום שאין לה אפילו מפתח לתיבת הדואר, אין לה עצמאות ורכוש. היא עצמה חפץ. והיא משוחחת עם בעלה לראשונה מזה כשמונה שנים. היא מגיעה להכרה לידיעה כי אינה מאושרת, כי אינה אוהבת את בעלה, כי עברה כבובה מבית אביה שקרא לה ילדתי בובתי לבית בעלה שקרא לה אשתי בובתי. היא מבינה כי היא "חיה כקבצנית מן היד לפה" בביתה שלה וכי עליה לבדוק מי צודק, החברה או היא. לבדוק האם לבת אין זכות להציל את חיי אביה ולאשה את חיי בעלה. כמו כן היא מערערת על חוקי הדת ואורמת כי הכומר הנסן לימד אותה בטקס הקונפירמציה מהם החוקים שעל פיהם ישק דבר, היא מערערת על חוקי המוסר ועל הנורמות הפטריארכליות, היא

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי | בגרות | מבחן אמ"ר

פתרון בגרות בספרות

מבקשת לממש עצמה ומבינה כי התייחסה לילדה כאל בובות, בדיוק כפי שהתייחסו אליה כל חייה. היא מבינה כי עליה לנתק את כבלי הפטריארכיה ועוזבת את בית הבובות שבו היא חיה. מחד נורה נחלצת מהמצב חסר המוצא שאליו נקלעה. היא חורתת על דגלה את ערכי השיויון והחופש. אך באותה נשימה היא מפסידה את האפשרות לגדל את ילדיה, להיות אשת איש, לבטיח לעצמה בית, הגנה, כסף ובטחון. היא בוחרת בחירות מוחלטת ובאפשרות לבחון מי היא ולנסות לממש עצמה.

מענה על שאלה 8 לפי הדרמה המודרנית "ביקור הגברת הזקנה" מאת פרדריק דירנמט.

- איל נקלע למצב חסר מוצא: הוא עומד לפני גזר דין מוות.
- איל הוא אחד משתי הדמויות המרכזיות במחזה, היחידות שלהן יש שמות "רגילים". מלבדו, הדמות המרכזית הנוספת היא קלייר זחנסיאן.
- קלייר היא אישה מבוגרת ועשירה ביותר, אהובתו של איל משנות הנעורים. היא מגיעה לעיירה גילן 45 שנים לאחר שעזבה כדי לנקום באיל שעזב אותה כנערה הרה, שיקר במשפט וגרם לכך שקלייר תדרדר לזנות, תאבד את תינוקה ותישאר חסרת כל.
- הנקמה: היא מבטיחה לאנשי גילן מיליאירד (חצי מיליאירד לעיירה וחצי מיליאירד לתושבים) בתמורה לכך שיהרגו את איל.
- בתחילה אנשי העיירה, ובפרט האנשים שאחראים על שמירת הסדר החברתי והחוקי (השוטר, ראש העיר, הכומר – אבל גם המורה) מזדעזעים מההצעה. לתפיסתם הם אנשים ערכיים והם תמיד יעדיפו חיי אדם על פני כסף.
- ככל שהמחזה מתקדם, אנו עדים להתדרדרות המוסרית של העיירה ורואים כיצד בסופו של דבר ההעדפה מתהפכת.
- מהות ההצעה: קונפליקט בין ערכים (חיי אדם) לבין כסף.
- רואים זאת בקנייה בהקפה, בנעליים הצהובות החדשות שהולכות והופכות נפוצות בקרב האנשים, בעיר המתחדשת (מתבטא בסצנות תחנת הרכבת למשל).
- הכל סוגר על איל. זה מתבטא כשהוא מבקש לברוח לאחר שהכומר מזהיר אותו, אך בתחנת הרכבת טבעת ההמון מתהדקת סביבו.
- רמזים מטרימים לסוף הבלתי נמנע מופיעים כבר בסצנת הפתיחה, כשקלייר שואלת את בעלי המקצוע לכשירותם להתנהג באופן שיסתייר רצח (למשל: שואלת את המתעמל אם הוא יודע לחנוק, שואלת את הרופא אם הוא יודע לקבוע מוות על פי שבץ לב).
- בתום משפט שנערך בסוף המחזה, שסופו ידוע מראש, מת איל.
- הגברת הזקנה קיבלה את שרצתה.
- כבעלת כסף רב ביותר, קלייר היא בעלת הדעה המוחלטת. היא בלתי מנוצחת, קובעת גורלות. דבר לא יכול להרוג אותה. היא כמו אלה (בלתי מנוצחת וקובעת גורלות).
- איל, אם כך, לא יכול היה איל להיחלץ מגורלו.
- בקונפליקט בין ערכים לכסף, ניצח הכסף.

פרק שלישי: ספרי קריאה.

פתרון בגרות בספרות

יש לענות על שאלה אחת. 35 נקודות לשאלה.

9. לשם של יצירת ספרות יכולים להיות תפקידים, כמו הדגשת נושא מרכזי בה, התמקדות בדמות המרכזית או הענקת משמעות ליצירה.

הסבר כיצד שם הרומאן "מישהו לרוץ איתו" ממלא את שלושת התפקידים הללו. הדגם את דבריך.

לשם של יצירת ספרות יכולים להיות תפקידים, כמו הדגשת נושא מרכזי בה, התמקדות בדמות המרכזית או הענקת משמעות ליצירה. שם הרומאן "מישהו לרוץ איתו" מאת דויד גרוסמן ממלא את שלושת התפקידים האלה.

הרומן מגולל את סיפורם של אסף ותמר, צעירים ירושלמים אשר דרכיהם מצטלבות במהלך החופש הגדול בירושלים. הרומן נפתח בהתוודעות הקוראים לאסף, אשר הוריו נסעו לבקר את אחותו הגדולה רלי בחו"ל. אסף ביקש להישאר בירושלים ולעבוד כדי לקנות לעצמו חלקים למצלמה שלו. תחביב נוסף שלו הוא **ריצה למרחקים ארוכים**, תחביב שמעיד על דמות שאינה מוותרת לעצמה גם כשנתקלת בקשיים. אסף עובד בעיריית ירושלים, ונקלע לכלבייה. כך, הוא מוצא עצמו רץ, מובל, משתרך מאחורי **כלב לבן ומרשים ברחובות ירושלים**.

במהלך העלילה, אסף פוגש מגוון דמויות אשר מבהירות לו כי מדובר בכלבה בשם דינקה ולא בכלב, כפי שחשב בהתחלה. בעלת הכלבה היא תמר, נערה ירושלמית בת גילו של אסף, שבחרה להיחשף לעולם הפשע והסמים במטרה להציל את שי, אחיה הגדול מידי הסמים ומידיו של פסח, אשר מנהל מעון לילדי רחוב, מעביד אותם כאמני רחוב ומתפרנס מעסקי הסמים והפשע. תמר נעזרת בקולה ובאומץ לבה. היא נכנסת ל"מעון של פסח" ויוצרת קשר מחודש עם שי, אחיה.

בין התחנות השונות שעובר אסף, בדרכו לתמר, הוא פוגש את תיאודורה – נזירה יווניה שלא יצאה מהמגדל כבר עשרות שנים; את מצליח – אדם משולי החברה, שתמר יצרה איתו קשר, כשהיא מעמידה פנים שהיא עיוורת כדי שירגיש איתה בנוח; את לאה – אם חד הורית שהוציאה את עצמה מעולם הסמים וכיום מנהלת מסעדה ועוד.

הוא מוצא את עצמו נאלץ לברוח מהמשטרה – שחושבת שהוא אחד מהבחורים של פסח, מכיון שהוא מסתובב עם דינקה הכלבה, ומשני נערים בריונים התוקפים אותו באזור הליפתא.

גם תמר ושי, מצידם, נאלצים לרוץ, כשהם ממששים את התוכנית של תמר – ובורחים באמצע ההופעה (תמר בכל הכוח ושי בקושי רב ובכוחותיו האחרונים) לכיוון מכוניתה של לאה. בתוך בהלת הבריחה, הם לא שמים לב שדינקה נשארה מאחור – וכך בעצם היא מגיעה לכלבייה העירונית, ולאסף.

במהלך הרומן, אסף מתוודע לתמר, בזכותה של דינקה כלבתה, אשר כמו מובילה אותו בריצה מתחנה לתחנה ומסייעת לו להשלים את הפאזל באשר לזהותה של תמר. בסופו של דבר, אסף חובר לתמר ויחד הם מצליחים לשלוף את שי מציפורניו של פסח ולגמול אותו מסמים. בסוף הרומן אסף ותמר מחזיקים ידיים לאחר התלאות הרבות שעברו.

הרומן רווי בפעולת הריצה, אשר כמו מסמלת את הדחיפות של הדמויות למצוא את מה שהן מחפשות. גם אסף וגם תמר מבינים במהלך הרומאן כי מערכות היחסים שלהם עם חבריהם אינן אותנטיות. ההתוודעות לדמותה של תמר מסייעת לאסף לאזור כוחות ולעמוד מול חברו, רועי. וגם תמר מבינה כי מי שחשבה לחבריה הקרובים, עדי ועידן, אינם מסוגלים להבין אותה באמת. גם תמר וגם אסף מוצאים בסופה של הריצה, זה את זה, כלומר, "מישהו לרוץ איתו" – את הריצה

פתרון בגרות בספרות

למרחקים ארוכים של החיים. מישהו קשוב, שיוכלו להיות איתו חופשיים. הם מצאו זוגיות, חברות ואהבה.

בנוסף, ניתן לטעון כי אף הקוראים, בקריאתם, יכולים "לרוץ" עם הספר, לקוראו בזריזות, להיסחף עם העלילה המוצגת בו.

לסיכום, ניתן לראות כי שם הרומאן "מישהו לרוץ איתו", הוא חלק ממוטיב הריצה שחוזר בספר – ומאפיין גם את דמותו של אסף וגם את דמותה של תמר, מדגיש את הנושא המרכזי ביצירה (החיפוש אחר תמר והבריחה מהמעון של פסח) וגם מעניק לה משמעות נוספת (של הריצה המטאפורית – ומציאת האדם לרוץ איתו למרחקים ארוכים).

11. תאר את הסיום של ספר הקריאה שקראת וכתוב אם לדעתך סיום זה נחשב ל"סוף טוב". הסבר את דבריך. האם סיום זה הפתיע אותך? נמק את דבריך, ובסס אותם על שלבים שונים בעלילה.

הספר "משחקי הרעב" מאת סוזן קולניס, מתאר מציאות דיסטופית שמתרחשת במדינת פאנם (הנמצאת באזור ארה"ב וקנדה של היום). בעבר פאנם היתה מורכבת מ-13 מחוזות, כשכל מחוז אחראי על ייצור אמצעי אחר עבור הקפיטול, השולט במדינה. 74 שנים לפני תחילת העלילה, מחוז 13 החליט למרוד בקפיטול וסחף איתו גם את יתר המחוזות, אך המרד נכשל ומחוז 13 הושמד לחלוטין. כדי להזכיר לתושבי פאנם כי אל להם לחשוב על מרד נוסף, יצר הקפיטול את "משחקי הרעב":

בכל שנה, מוגרלים נער ונערה בגילאי 12-18 מכל מחוז. הם נכנסים לזירה שהיא למעשה ג'ונגל אימתני, מרושת במצלמות שמשדרות את המתרחש לעיני כל אזרחי מדינת פאנם. מתוך 24 מתמודדים בכל שנה, רק אחד נותר בחיים והוא מוכרז כמנצח. שאר המתמודדים מוצאים את מותם בצמא, כתוצאה מזיהומים או שהם פשוט נרצחים על ידי שאר המתמודדים. קברניטי המשחק יכולים לעשות בזירה ככל העולה על רוחם: לסכן את המתמודדים כדי להלהיב את הצופים בבית, לסחוט כסף מצופים נלהבים ואמידיים תמורת תרופות עבור מתמודדים חולים או גוססים ועוד. השורד האחרון ב"משחק" מתקבל בתשואות במדינת פאנם, זוכה באהדת הציבור והמחוז שממנו הגיע זוכה לתגמולים ולתמריצים כלכליים.

גיבורת הספר היא קטניס אוורדין, שמתנדבת למשחק לאחר שאחותה הקטנה, פרים, עולה בגורל. לצידה, נבחר פיטה מלארק – נער שקטניס מכירה לו תודה על כך שבעבר זרק לעברה כנר לחם והציל אותה ואת משפחתה מרעב, אם כי הם לא דיברו על כך מעולם ולמעשה לא היה ביניהם כלל קשר עד למשחקים. הם נוסעים יחד לקפיטול, למחנה אימונים לקראת המשחק, ומוצמד להם מדריך בשם היימיטץ' שאמור להנחות אותם ולסייע להם להתכונן. ערב לפני תחילת המשחקים, מתראיינים כל המתמודדים על מנת להתחבב על הקהל. במהלך הראיון, פיטה מצהיר על אהבתו את קטניס. בפניה, בארבע עיניים, הוא מסביר לה שתיוגם כ"נאהבים חסרי המזל" עשוי להגביר את אהדת הקהל כלפיהם.

כשהמתמודדים נכנסים לזירה פיטה חובר ל"קרייריסטים", הנערים מהמחוזות העשירים, אשר מתנדבים למשחקים לאחר שהתאמנו לקראתם במהלך חייהם. קטניס מרגישה נבגדת על ידי נטישתו של פיטה. היא בוחרת שלא לחבור לאף אחד אחר. חבורת הקרייריסטים, כשפיטה לצדם, מנסה לרצוח את קטניס. קטניס בטוחה שפיטה משתף עמם פעולה ומפקפקת בהצהרות האהבה שלו. היא בוחרת לשתף פעולה עם נערה ממחוז 11, בשם רו, ויחד הן מצליחות לפוצץ את אספקת ה"קרייריסטים", אך רו נרצחת על ידי אחד מהם.

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי | בגרות | מבחן אמ"ר

פתרון בגרות בספרות

כשקטניס האבלה ממשיכה בדרכה, הקפיטול מודיע שבמחזור המשחקים הנוכחי, בשונה ממשחקי העבר, יוכלו לנצח שני מתמודדים יחדיו, ובתנאי שיהיו מאותו המחוז. קטניס מתמלאת בתקווה ומתחילה לחפש אחר פיטה. היא מוצאת אותו פצוע. השניים מתחבאים במערה וקטניס מטפלת בפיטה.

במהלך המשחק, המתמודדים יכולים לקבל מתנות מנותני החסויות במחוזות השונים. מי שפועל מאחורי הקלעים להשגת אותן מתנות הוא היימיטץ'. למרות שהמתנות מגיעות ללא פתק, קטניס מבינה שהיימיטץ' מאותת לה כי אם תשתף פעולה ותעמיד פנים שהיא ופיטה הן באמת "זוג נאהבים חסר מזל", הוא יוכל לסייע לה וסיכוייהם לשרוד יגדלו. היא מכריחה את עצמה לעשות זאת (לנשק את פיטה, לדבר אליו באהבה) ותוהה בינה לבינה מה חושב על כך גייל, ידידה הקרוב, שנשאר בבית.

קטניס מבינה שפיטה לא יחזיק מעמד זמן רב אם לא תשיג עבורו תרופה להרעלת הדם שלקה בה. לכן, היא מסכנת את חייה ומביאה לו תרופה מ"קרן השפע", איזור מסוים בזירה. פיטה מבריא והשניים ממשיכים בדרכם, תוך כדי שהם מרעיפים גילויי חיבה האחד כלפי השניה.

סיום היצירה:

בסופו של דבר, פיטה וקטניס נותרים המתמודדים האחרונים בזירה. לכאורה הם אמורים לנצח ביחד. אך בניגוד להכרזה הקודמת של הקפיטול, קברניטי המשחק מודיעים כי יוכל להיות רק מנצח אחד בזירה. קטניס מסרבת לשתף פעולה עם השרירותיות של הקפיטול. היא ופיטה מסרבים לרצוח זה את זה. הם מחליטים לאכול יחדיו מגרגרי היער הרעילים שיש ברשותם, מתוך הנחה שקברניטי המשחק יחזרו בהם מהחלטתם. רגע לפני שהם מכניסים לפיהם את הפרי המורעל, קברניטי המשחק מכריזים כי שניהם מנצחים במשחק.

כשקטניס ופיטה חזרו לקפיטול, היימיטץ' מזהיר את קטניס ואומר לה כי עליה להמשיך ולהעמיד פני מאוהבת בפיטה. אם לא תעשה כך, הקפיטול עלול לנקום בה על כך שגרמה לו להכריז על שני מנצחים במקום אחד ולהאשימה על כך שהיא מעודדת מרד בשלטון. ברכבת בדרכם חזרה לעבר מחוז 12, ביתם, פיטה מבין כי קטניס אינה אוהבת אותו באמת ושהיא שיתפה פעולה עם אהבתו הכנה, רק על מנת שישרדו את משחקי הרעב. פיטה נפגע מקטניס והיא חוששת מהעתיד הלא נודע הצפוי לה.

מכיון שהיצירה היא חלק מטרילוגיה, הספר מסתיים בסוף פתוח והקוראים נשארים עם מתח ועם שאלות לא פתורות.

סוף היצירה הוא לכאורה סוף טוב. קטניס ופיטה נותרו שניהם בחיים. אבל קשה לומר שבאמת מדובר בסוף טוב, שכן 22 מתמודדים אחרים נאלצו לשלם על כך בחייהם. ויתירה מזאת, מנגנון השליטה של הקפיטול ממשיך גם אחרי המשחקים. בסיום הספר נראה שהסכנה לחייה של קטניס לא באמת חלפה, וכי היא נמצאת ותלויה בהתנהגותה גם מחוץ לזירה.

סיום הסיפור לא היה מפתיע. מכיון שמדובר בטרילוגיה, הנחתי שהגיבורה של הסיפור תישאר בחיים. גם הפתרון המתחכם של קטניס לא הפתיע אותי. קטניס מצטיירת כבחורה חכמה כבר מתחילת היצירה. ההתנגדות שלה לקפיטול ולחיים שהם גזרו על המחוזות ניכרת לכל אורך היצירה. כל מסעות הציד שלה ביערות שסמוכים למחוז, היו נגד חוקי הקפיטול. היא ובני המחוז שלה נאלצים לשתף פעולה אמנם עם המשחקים, אך בשונה ממחוזות אחרים, הם לא עושים מזה חגיגה, לא הניגונים מכך ומחכים רק שהם יסתיימו. את האופי המרדני של קטניס אפשר היה לראות גם

פתרון בגרות בספרות

בהתנהגותה במחנה האימונים. למשל, כשהיא היתה צריכה להפגין את כישוריה בפני בוחני הקפיטול, הם היו עסוקים באכילה ולא שמו לב אליה. כדי ללכוד את תשומת לבם, היא ירתה חץ היישר לעבר המזון שאכלו ואחר כך יצאה מהחדר בלי לומר מילה או לחכות לדבריהם.

בסיום הספר אנחנו נותרים עם שאלות פתוחות - מה יקרה עכשיו? ברור שחייה של קטניס שוב בסכנה וברור כי מסתכלים עליה בשבע עינים. כמה זמן תצטרך להמשיך את הצגת הזוג הנאהב עם פיטה? והאם באמת מדובר בהצגה גם מבחינתנו? לאורך היצירה, קטניס, יחד עם הקוראים, תוהה על כך לא פעם - האם גם עבור פיטה מדובר במשחק, או שהנער באמת מאוהב בה? ומה יהיה עם גייל?

לא סתם זהו החלק הראשון בטרילוגיה והתשובות, או לפחות חלקן, ינתנו בספר הבא

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי | בגרות | מבחן אמ"ר